

Čechy v 11. a 12. století

Krise českého státu

- Příliš velký rozmach státu za Boleslava I. nebylo možné udržet.
- Za Boleslava II. zhoršování situace, Čechách vyrostl soupeř v nově se formujícím Polsku. Vzájemný boj vedl ke ztrátě Krakovska, Slezska, Červeňských hradů.
- Dalším ohrožením vznikající Uhry.
- Podpora nároků Jindřich Svárlivého vedla k opakovaným válečným střetům s říší.

To vše oslabovalo Český stát.

Boleslav III. 999-1002, 1033

Brutální panovník

1001 se chtěl se zbavit svých bratrů Jaromíra a Oldřicha.

Ti uprchli do Bavorska.

1002 povstání proti Boleslavovi III., i on uprchl z Čech.

Vladivoj

1002-1003

- Na český trůn dosazen Boleslavem Chrabrým
- Pocházel z Polska
- Příbuzný Přemyslovců
- Přijal Čechy v léno od Jindřicha II. První doklad přijetí Čech jako říšského léna.
- + v lednu 1003

Po Vladivojově smrti se Jaromír a Oldřich vrátili do Čech.
Jaromír krátce vládl po smrti z vůle Jindřicha II.
Vypuzen Boleslavem III.

Na trůn se vrátil s pomocí Boleslava Chrabrého Boleslav III.

9.2. 1003 dal vyvraždit Vršovce, vlastní rukou zabil svého zetě z tohoto rodu., čímž dal signál k vraždění Vršovců.

Následovalo povstání v Čechách.

Útok Poláků na Prahu.

Boleslav Istí zajat Boleslavem Chrabrým. Uvězněn, oslepen,

V polském vězení žil snad do 1037.

Boleslav Chrabrý

1003-1004

Jaro 1003 Čechy obsazeny
Boleslavem Chrabrým, který se stal
knížetem.
Zřejmě ovládl i část Moravy.

Střet s králem Jindřichem II.
Důvody:
Boleslav Chrabrý se zapojil
do povstání proti Jindřichu II.
Nechtěl přijmout Čechy jako léno.



Jaromír

1004-1012

- 1004 tažení Jindřicha II. do Prahy. Poláci se stáhli z Čech.
- Jindřichově vojsku také Přemyslovec Jaromír.
- Jindřich II. v Praze udělil Jaromírovi Čechy v léno.
- Jaromír velmi závislý na Jindřichovi II. Podporoval jej v boji proti Boleslavu Chrabrému.
- Morava zůstala pod vlivem Polska.
- 1012 Jaromír svržen svým mladším bratrem Oldřichem.
- Utekl nejprve do Polska, pak k Jindřichu II., který ho dal uvěznit. Vězněm až do 1033.

Krize českého státu

Za Jaromíra z Českého státu zůstaly jen vlastní Čechy.

Nebyly již příjmy z jiných zemí, příjmy z kořisti, Praha přestala mít charakter centra dálkového obchodu (po pacifikaci Maďarů se vrátila klasická obchodní cesta do Podunají a oklika přes Čechy, která fungovala po většinu 10. století, byla opuštěna).

Omezení vojska, na velkodružinu již kníže neměl finance.

Čechy byly včleněny do rozrůstající se Římské říše, Polsko a Uhry si vydobýly samostatnost za jejími hranicemi.

Čechy se z krize vzpamatovaly snad ve 20. letech 11. století, nový vzestup pak za Břetislava I.

Naopak třicátá léta 11. století přinesla krizi Polku a Uhrám.

Oldřich

1012-1034

- Lepší politik než Jaromír. Větší politická samostatnost.
- Cca 1020 připojil Moravu, kterou dobyl na Polácích. Krize alespoň již zčásti překonána. Moravu dostal do správy jeho syn Břetislav.



Oldřichův denár s vyobrazením knížete a sv. Václava

Oldřich

1012-1034

Oldřich a Božena

Oldřich neměl legitimního potomka, ale syna Břetislava zplodil s vdanou venkovankou Boženu.



Břetislav a Jitka

Břetislav jako levoboček snad nemohl uvažovat o dobrém sňatku, proto svou vyhlédnutou nevěstu, vysoce urozenou Jitku, unesl.

S Jitkou žil Břetislav na Moravě, kterou za života svého otce dostal do správy.



Oldřich 1012-1034

- 1032 založen Sázavský klášter
- Kníže Oldřich spoluzakladatel



Jaromír

1033-1034



Jaromírův denár

1033 Oldřich za politické přečiny odsouzen Konrádem II. do vyhnanství.

Na trůn dosedl znovu Jaromír.

1034 se Oldřich vrátil,
Jaromíra dal oslepit

- 9.11. 1034 Oldřich zemřel

Břetislav I. 1034-1055

Po Oldřichově smrti nastoupil na český trůn Břetislav.

Jeho oslepený strýc Jaromír se i trůn neucházel. Stal se údělníkem v západních Čechách + 4.11. 1035

Břetislav ač levoboček na český trůn dosedl. Neměl žádnou konkurenci, byl jediným (dospělým) Přemyslovcem.

V 11. století nemanželský původ ještě práva k trůnu nezabavoval (např. Vilém Dobyvatel)



Břetislav a Jitka, Dalimilova kronika
14. století

Břetislav I.

1034-1055

Na Moravě získal zkušenosti se správou země, ty pak uplatnil také v Čechách.

Na Moravě zavedl, v Čechách doplnil a zdokonalil systém hradske spravy, který vybavil dostatečným personálem. Vedle úředníků, služebná organizace lidí, kteří pro příslušný hrad zajišťovali řemeslnou výrobu, podíleli se na chodu mlýnů, pekáren apod., zajišťovali podmínky k lovu apod.

Břetislav I. 1034-1055



Vojtěchův náhrobek ve Hnězdně

1037 vypuklo protivládání a protikřesťanské povstání v Polsku. Polsko vnitřně zcela rozloženo.

Toho využil Břetislav
1039 Břetislavovo tažení do Polska. Dobil polské hrady, získal velkou Kořist, včetně ostatků sv. Vojtěcha, které ukořistil v Hnězdně.

- V hnězdenském chrámě vyhlásil zákoník tzv. Břetislavova dekreta



Břetislavův návrat do Prahy.
Letohrádek královny Anny, 19. století)

Břetislav I. 1034-1055

Ničivý nájezd na Polsko nezůstal bez odezvy.

Papeže Břetislav I. usmířil vybudováním nové církevní Instituce, kapituly ve Staré Boleslavi.

Arcibiskupství nad Vojtěchovými ostatky, jak zamýšlel, však nezískal.



Kapitula ve Staré Boleslavi

Břetislav I.



1040 trestná výprava
Jindřicha III.

Severní Čechy- zrádný
správce hradu Bílina Prkoš
Pustil vojska do země.

U Domažlic hlavní vojsko v
bitvě na Brůdce odraženo.

•Bitva na Brůdce, obraz 17. století

Břetislav I.

1034-1055

- 1041 druhá výprava Jindřicha III.
- Břetislav poražen, musel slíbit Jindřichovi III. vojenskou spoluúčast na říšských výpravách do Uher.
- Soulad s říší, Břetislav se účastnil několika výprav do Uher.

Břetislav I. 1034-1055



1054 jednání v Quedlinburgu - po letech dojednán mír s Polskem. Slezsko, které Břetislav do té doby držel, musel vrátit. Dostával však za něj z Polska tribut.

Břetislav I. 1034-1055

+ 1055 v Chrudimi, při cestě na další uherské tažení

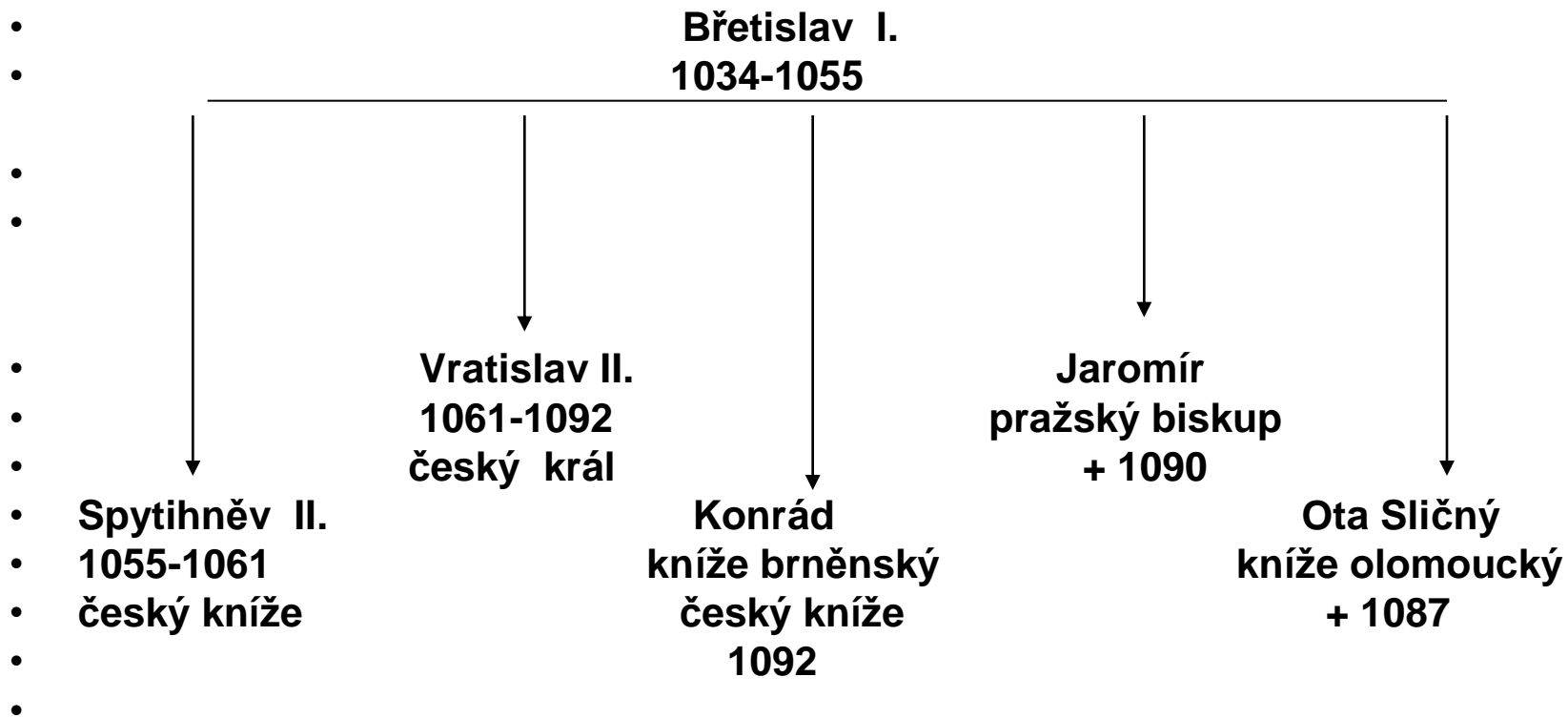
Před smrtí stanovil pravidla nástupu na trůn, neboť měl pět synů a konflikty do budoucna byly nasnadě.

Tzv. stařešinský (seniorátní) zákon stanovil, že knížetem se má stát vždy nejstarší z žijících Přemyslovců, ostatní dostávali do správy, tzv. úděly, pro něž byla určena Morava. Úděly byly dva Olomoucko, Brněnsko, případně tři, kdy se od Brněnska ještě oddělovalo Znojensko.



Břetislavův hrob v pražské katedrále, 14. století

Břetislavovo potomstvo



Spytihněv II.

1055-1061



- Již za jeho vlády snaha porušovat seniorátní systém, zbavit bratry jejich údělů

Vratislav II. 1061-1092

- Rozdělil znovu Moravu na úděly mezi své bratry:
- Konrád – úděl v Brně
- Ota – úděl v Olomouci
- Jaromír- církevní kariéra, měl se stát pražským biskupem.



Vratislav a Jaromír

Jaromír- silná osobnost, Vratislav se obával jeho vlivu, až se stane biskupem. Aby omezil jeho moc, oddělil z velkého českého biskupství samostatnou diecézi moravskou.

1063 olomoucké biskupství

1067 Jaromír po smrti předchozího představitele pražské diecéze, zvolen biskupem. Přijal jméno Gebhart.

Se vznikem olomouckého biskupství se nesmířil, 1070-1072 snaha biskupství v Olomouci zrušit.

V obavách z Jaromíra Vratislav přesídlil na Vyšehrad, kde si dal vybudovat nový hrad a pro církevní vybavení založil na Vyšehradě Kapitolu (tu nechal vyjmout z kompetence pražského biskupa a podřídil přímo Římu). Na Vyšehradě pak sídlilo několik generací Přemyslovců. NA Pražském hradě zůstalo sídlo biskupů.

-

Vratislav a Jaromír

1073 Pro násilí na olomouckém biskupovi Jaromír zbaven legáty biskupského úřadu. Doba sporu o investituru. Jaromír hledal oporu u papeže Řehoře VII.

V letech 1077-84 využíval Jaromírových schopností císař Jindřich IV., který jej učinil svým kancléřem.

Po návratu do Čech si Jaromír si vynutil zrušení olomoucké diecéze (1085).

1088 Na nátlak Vratislava II. diecéze obnovena

1090 při cestě do Říma, kde chtěl znovu olomoucké biskupství dát zrušit, Jaromír zemřel.

Jindřich IV. a Vratislav



Vratislav dlouhodobě podporoval krále a později císaře Jindřicha IV. v jeho bojích s papežem Řehořem VII. a s říšskou šlechtou.

1081-1084 se česká vojska účastnila Jindřichova tažení do Říma proti papeži Řehoři VII.

Po návratu z Říma Vratislav odměněn udělením královského titulu.

Královská koruna

Vratislav II. - první český král

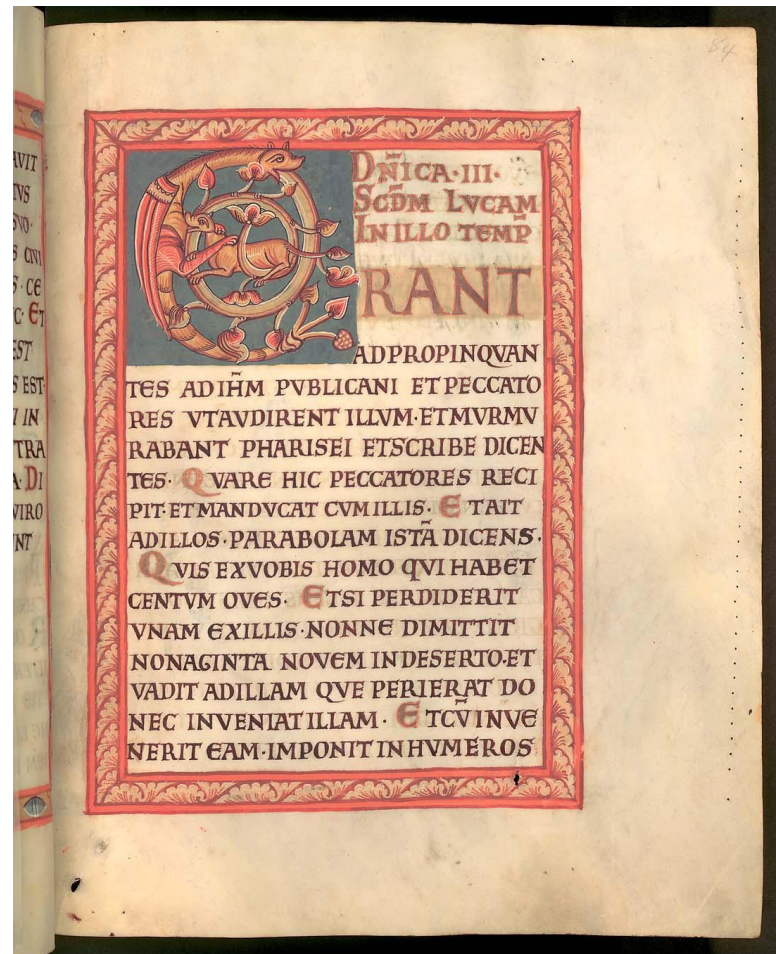
1085 na synodě v Mohuči obdržel od císaře královskou korunu.

Korunovace se konala 15.6.1086 v katedrálním kostele sv. Víta v Praze.

Koruna byla jen osobní poctou, nezakládala nárok na královský titul pro další příslušníky rodu.

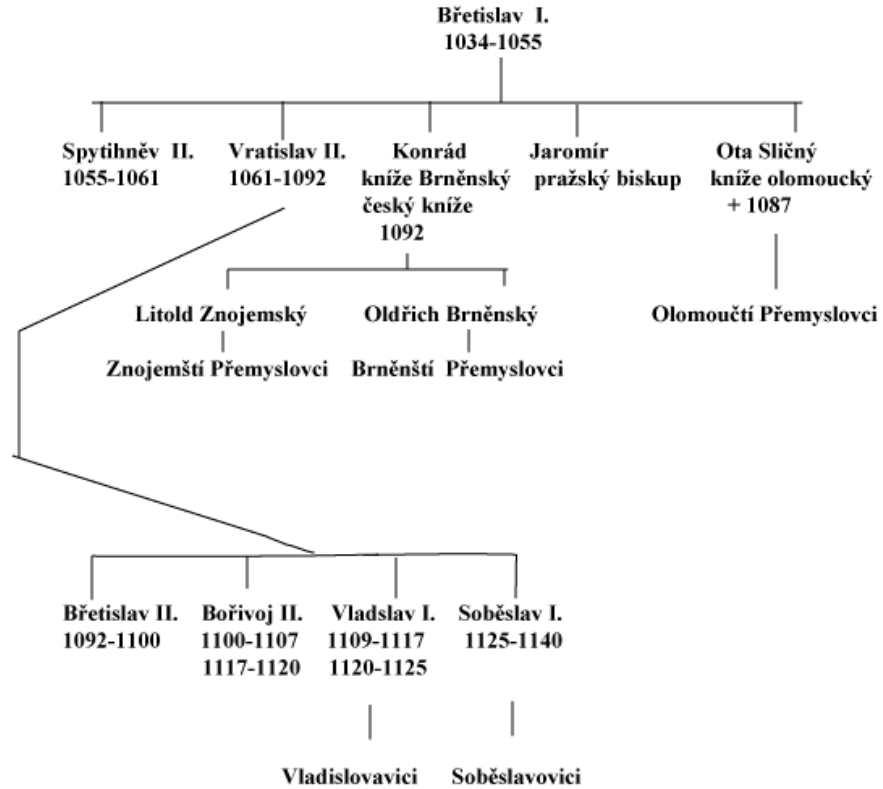


Tzv. Kodex vyšehradský, rukopis, který sloužil při Vratislavově korunovaci.



Kodex vyšehradský

POTOMSTVO BŘETISLAVA I.



1092-1125

Příliš mnoho knížat

Po Vratislavovi vládli další Přemyslovci znovu jen jako knížata.

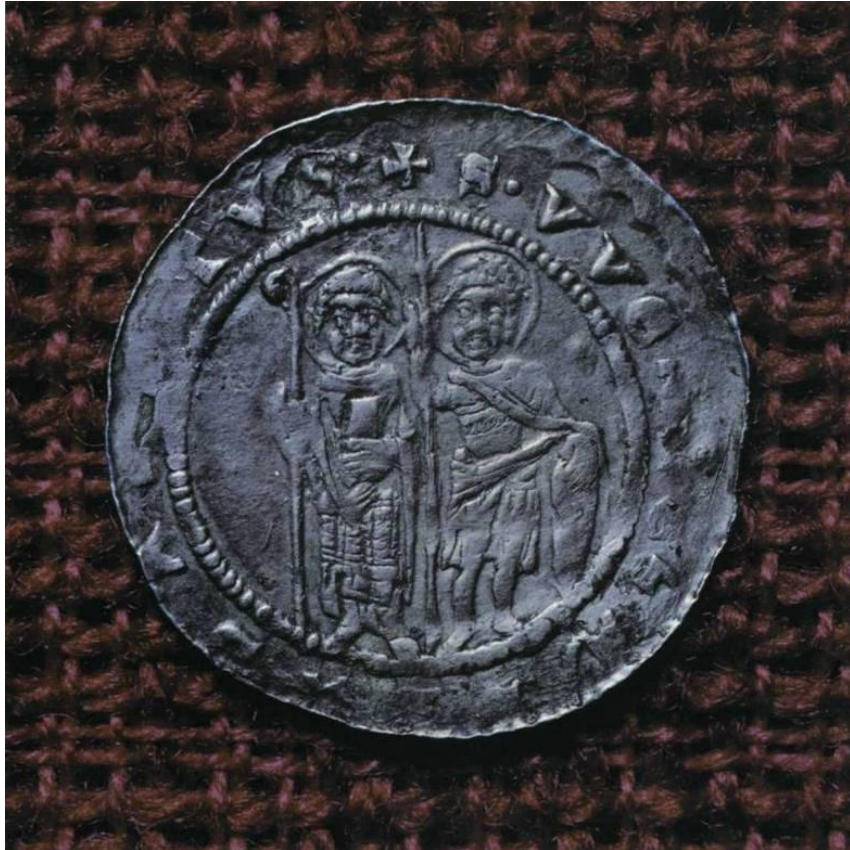
Již v roce 1100 poprvé porušen stařešinský princip, když dosazen 1100 Bořivoj II. proti právu jednoho z moravských údělníků.

Následovaly dlouhodobé spory o trůn, který si snažili uzurpovat potomci Vratislavovi proti svým moravským příbuzným.

Ti se k vládě dostali jen zřídka kdy. Neúspěšní pretendenti odcházeli do ciziny, do bojů o trůn byli zatahováni vládci Svaté říše římské.



Denár Bořivoje II.



Denár Vladislava I. se sv. Václavem a Vojtěchem.

Bořivoj II. 1100-1107

Svatopluk 1107-1109

Vladislav I. 1109 -1117

Bořivoj II. 1117- 1120

Vladislav I. 1120-1125

Soběslav I.

1125-1140

Stabilnější vláda až za Soběslava I.

Soběslav nastoupil proti právu Oty II. Černého z Olomouce, který hledal právo u císaře Lothara III.

Lothar s vojskem táhl do Čech . Na hranicích se vojska střetla.
Únor 1126 bitva u Chlumce

Vítězství Soběslava I. na Lotharem, Ota v bitvě padl.

Smír s Lotharem, spolupráce. Vojenská účast Soběslava v bojích Lothara III. (v Polsku, v Uhrách).

Vnitřní Soběslavova politika:

Silný panovník

Snaha o jednovládu, snažil se potlačit všechny i jen teoretické protivníky.

1130 odhalil údajné spiknutí, krutý postih řady velmožů, včetně členů přemyslovského rodu.

Když se zbavil opozice a zbytek elit zastrašil, mohl poklidně vládnout.

1130-1134 vrátil úděly moravským knížatům.

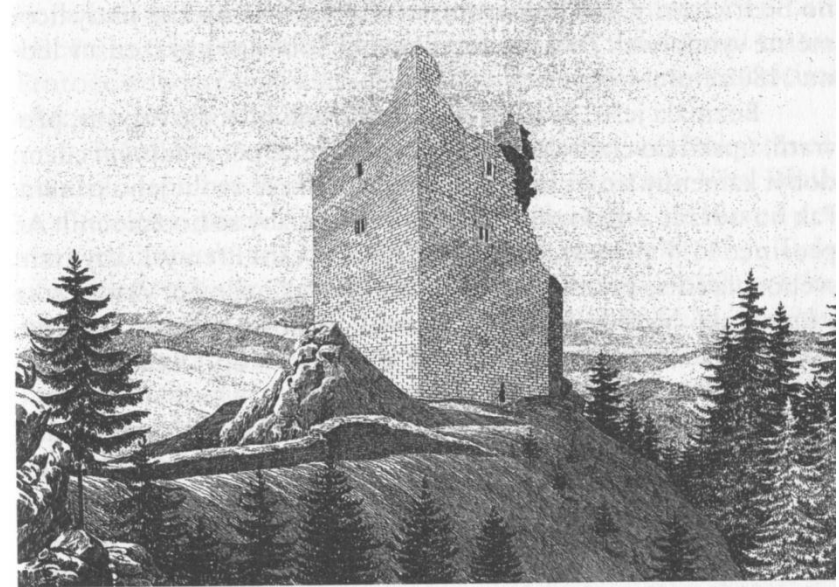
Soběslav I.

1125-1140

- 1138 dal udělit Čechy v léno svému synovi
- + Soběslav 1140
- Na trůn dosazen syn Vladislava I., Vladislav II.

Soběslav I. 1125-1140

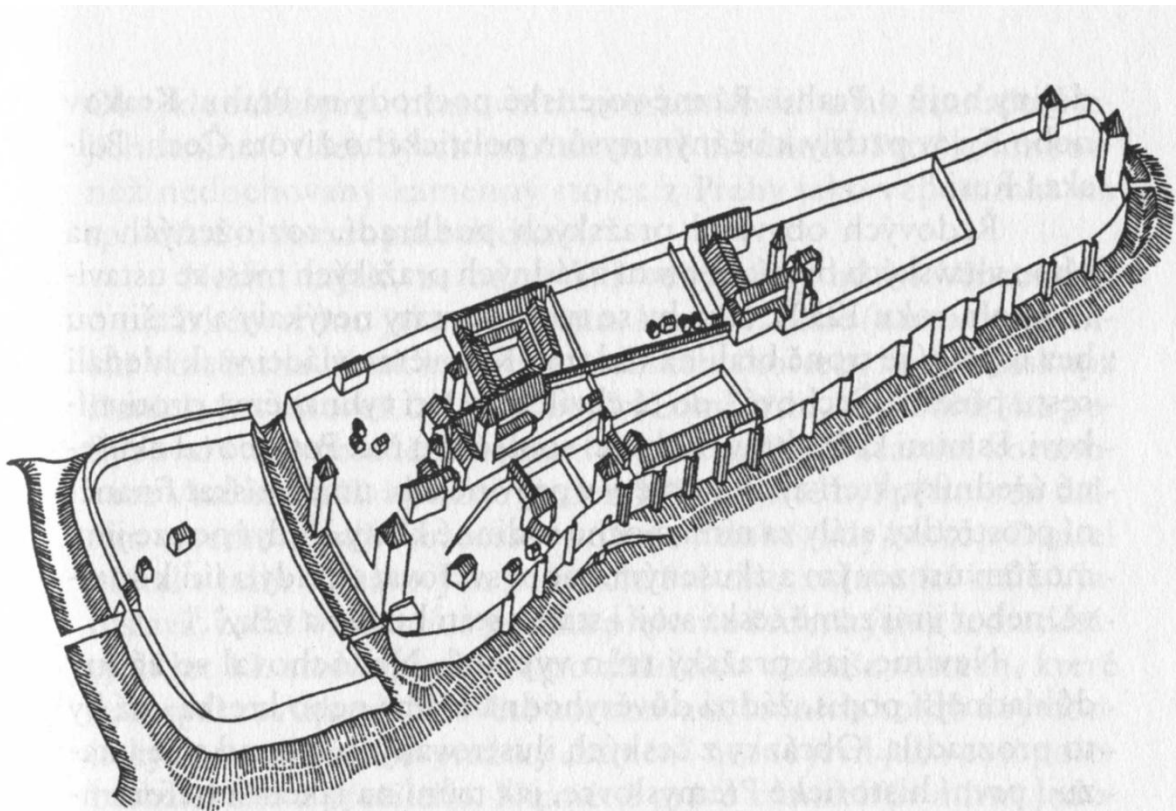
- Stavitelské aktivity:
- Pražský hrad - palác, hradby
- Přimda, první kamenný hrad na českém území.



Přimda,

Soběslav I. 1125-1140

Přestavba Pražského hradu, tzv. Soběslavova falc.
(dodnes stojící část v rámci Starého královského paláce“).



Jindřich Zdík

1126-1150

Olomoucký biskup

Osobnost mezinárodního významu.

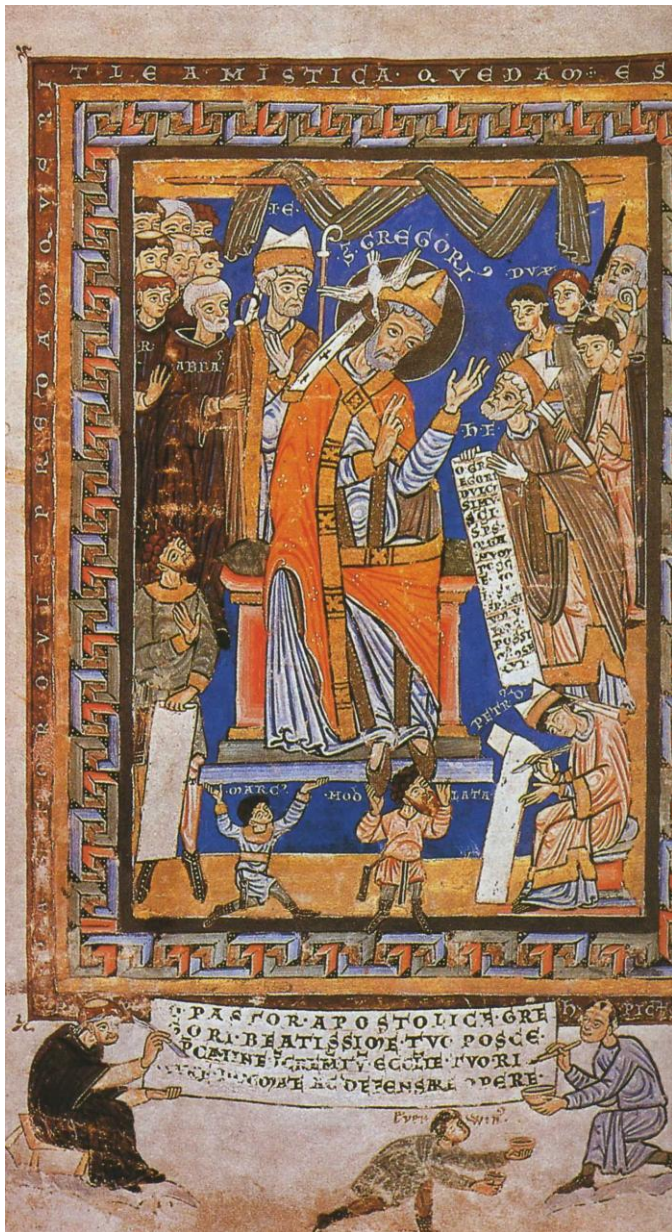
Měl kontakty s papežem Evženem III.,
představiteli nových řádů premonstrátů
a cisterciáků (zachovala se korespondence).

Cestoval 2x do sv. Země, do Čech přivedl
premonstráty a cisterciáky)

Intelektuál- měl v Olomouci významné
skriptorium některé knihy se dochovaly.

Spolupracovník a diplomat Soběslava I. a
Vladislava II. Podílel se na jejich zahraniční
politice





Olomoucké horologium, jeden ze Zdíkových rukopisů. Zdík vyobrazen jako prosebník (s listinou a biskupskou mitrou na hlavě).

sub celo s̄ anglos̄ intellegi uoluit̄
ponderib̄ elem̄toꝝ mouentur. &
idolo non putant aquarū fluuīdā
gmūēq̄ naturā in superiorib̄ mundi
locis potuisse cōstrui. qui scdm̄
rationes suas si ipsi hoīes facere
possent. n̄ eā putatā qđ grece
flegma dīr. ⁊ tamquā in elem̄tis
corporis nr̄i aquarū uicē obtinet
in capite ponerent. ibi enī sedes
ē flegmatis. scdm̄ dī opus̄ ap̄t̄
sime. scdm̄ aut̄ illoꝝ cōiecturā tā
absurde. ut si hoc nescirem̄. ⁊ in
hoc libro similit̄ scriptū eēt. quod
dīs humorē fluuīdū & rigidū. ac p̄
hoc grauē in superiore om̄ib̄ ceteris
humani corporis parte posuerit.

quantum satis eēt usum est. dis-
putauimus. h̄nc quoq̄ LIBRŪ
ALIQUANDO CLAVDAVIS.
Explicit liber .xv. de ciuitate di.



Kreslená anekdota ve Zdíkově rukopise

Vladislav II.

1140-1173

1140 dosazen ta trůn předáky, získal souhlas krále Konráda III., jehož nevlastní sestru Gertudu měl za manželku. Konrád udělil Vladislavovi Čechy v léno

Vládu si musel vybojovat proti nárokům především moravských příbuzných.

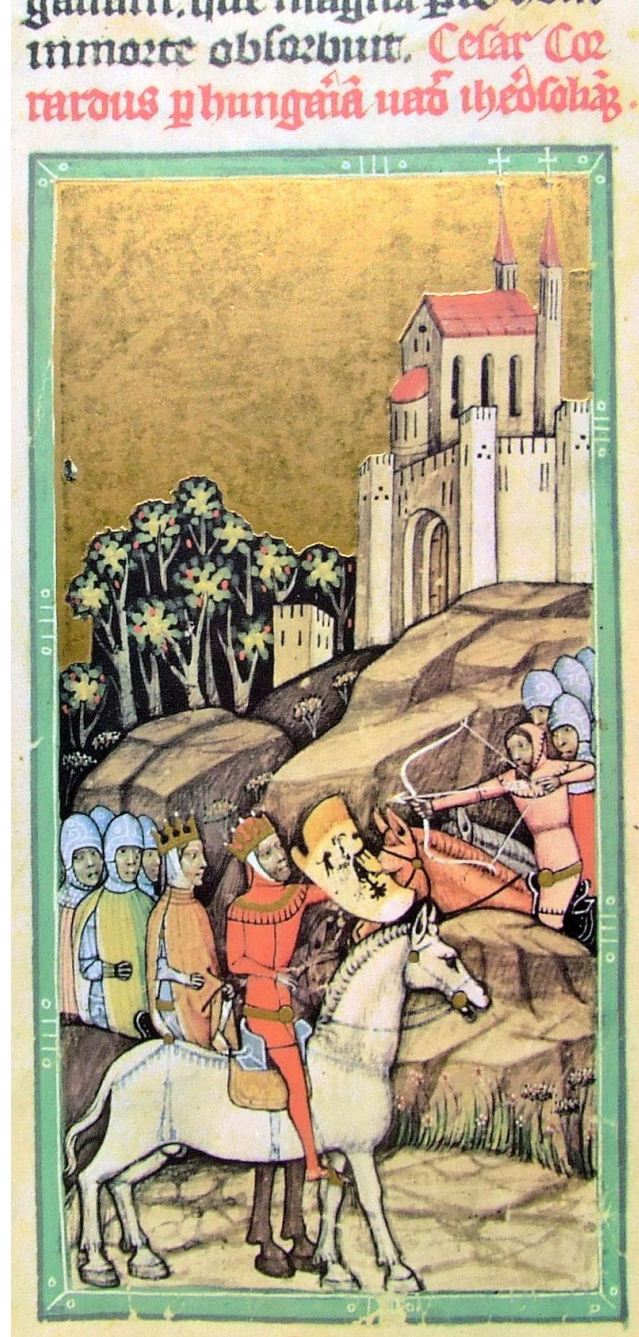
1142boje v Čechách, Vladislav požádal o pomoc Konráda III., před jehož vojsky nepřátelé ustoupili.

Vladislav II. 1140-1173

1147-1148 se Vladislav zúčastnil obdobně jako Konrád III. 2. křížové výpravy.

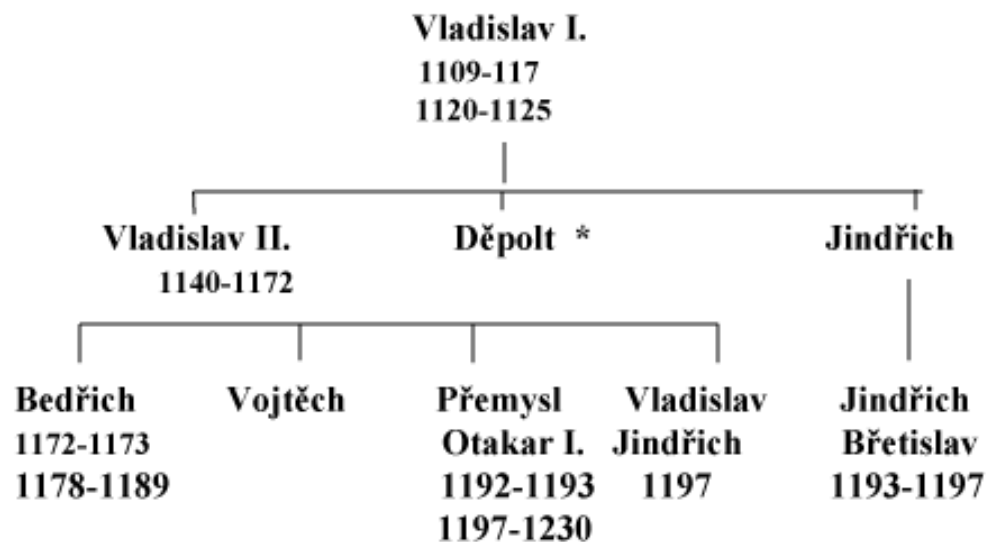
Osudy české výpravy nejsou detailně známy, S určitostí se dostali do Byzance a byli v Konstantinopoli. Jakých bitev se účastnili, jisto není. Do Čech se Vladislav vrátil 1148.

Zemi v jeho nepřítomnosti spravoval jeho bratr Děpolt.



Konrádova vojska táhnoucí do sv. Země

PŘEMYSLOVCI VLADISLAVSKÉ LINIE



* Od Děpolta se odvozuje rod Děpolticů

Vladislav II. 1140-1173



- 1150 + Jindřich Zdík
- 1148-1167 Daniel I.pražským biskupem (Zdíkův synovec)
- Převzal Zdíkovu politickou roli, stal se diplomatem Vladislava II., a Fridricha I.Barbarossy

Vladislav II.

1140-1173

- Po smrti Konráda III. se stal vládcem Svaté říše římské Fridrich Barbarossa (1152-1190).Vztahy zpočátku chladné, od 1156 větší zapojení Vladislava II, do říšské politiky.
- Vladislav II. požádán Barbarossou o podporu proti severoitalským svobodným městům, zejména proti Milánu.Český kníže přislíbil.
- 1158 v Řezně **obdržel královskou korunu** (ještě před tažením), s tím, že bude v rodině dědičná.
- Vladislav II, vytáhl do Itálie hned roku 1158
- Účastnil se i tažení do Itálie v letech 1161, 1162 (dobyt Milán),1166-1168, 1174-1175.
- Barbarossovy zájmy vojensky hájil též v Uhrách 1164.

Vladislav II. 1140-1173

*Téhož roku Vladislav, kníže český
přišel s velmoži svými do Řezna
k sněmu císařskému, markrabům a
jiný knížatům určenému, kde přišlo
u veřejnost, co tajně se bylo
ujednalo; nebo císař pán ozdobil
11. ledna jmenovaného knížete
pro jeho věrné služby přede všemi
svými knížaty korunou královskou a
z knížete učiniv krále takovouto jej
ozdobou okrášlil (Vincenciova kronika)*



Korunovační denár Vladislava II.

Vladislav II. 1140-1173

1167 zemřeli v Itálii během vojenského tažení pražský biskup Daniel I. i Vladislavův mladší bratr a spolupracovník, Děpolt, což oslabilo Vladislavovu politiku. Vladislav sám nebyl dobrým politikem.

Anno dñice Incarnacion. Dñi mo. c. lxx. v. Indict. xiii. Epact. xvii. Locurr. iiii. Ego Daniel licet indign. di
tam gra Prageti ep. xii. Anno ordinacionis mee. xv. mese xi. die mesi. xviii. regnante Frederico glorioſiſſimo.
yſereniſſimo romanor. Impre. y ſemp. auguſto. temp. q. Vladislav glorioſiſſimo boemor. regni. hal reliq. hor. ſcoſ.
in hoc altari. xiii. ill. p. ecceſ. p. manu. recodi. Pe ligno dñi. ſe ſepul. dñi. S. marie. S. S. Iohis. bapt.
S. Andree. Iacobi. Bartolomei. iſt. S. Wenceslav. m. S. Adalbra. m. S. Pácraci. S. Labci. m. S. Blaſii. m.
S. Sixti. m. S. Bndicti. Iohis. mathi. y ſaac. xpini. m. S. Nicolai. S. Gregorii. S. Egidii. cō. S. Auguſtini.
cō. S. Gorardi. cō. S. Leonis. cō. S. Gertrudis. S. Barbare. S. S. Wmle. m. S. S. xi. m. S. y. alior. ſcoſ.

ARGHIV
MUSEA
KRÁLOVSKÉHO

Ita y om. ſc. de interceſ. dignent. p. me peccore ad dñm. dñm. am. Ego Vladislav rex boemor. a dñe tēp. idē. oro. am.
Ego Iudica regina boemor. a dñe tēp. idē. oro. am. Ego Danka cōſtrux. trix. hui. ecclē. ſc. filiis. mei. Klauoboro. et
Pavlo. a dñe tēp. idē. oro. am. am. am. Tituluſ. ſc. hui. altariſ. ſc. Danka. glori. y p. petur. uirgini. annotatur.

Danielova autentika (listina)

Vladislav II. 1140-1173

1168 Vladislavův syn Vojtěch přijal úřad arcibiskupa salzberského. Jednal nediplomaticky, v době těžkého sporu císaře s papežem se přidal papežské straně.



Vojtěch jako arcibiskup salzberský, 18. století.

Vladislav II.

1140-1173

Pád Vladislava II.

Ve snaze zajistit nástupnictví svému nejstaršímu synu Bedřichovi (Fridrichovi) abdikoval roku 1172 v jeho prospěch. Učinil tak bez dohody s císařem i bez předáků.

V zemi odpor proti Bedřichově vládě. Na žádost Soběslavoviců (synů Soběslava I.) zbavil Barbarossa 1173 Bedřicha vlády.

Na trůn se dosal Soběslav II.

Vladislav II. se svou rodinou odešla do exilu, kde 1174 zemřel.

Vladislav II. 1140-1173

Zakladatelská činnost

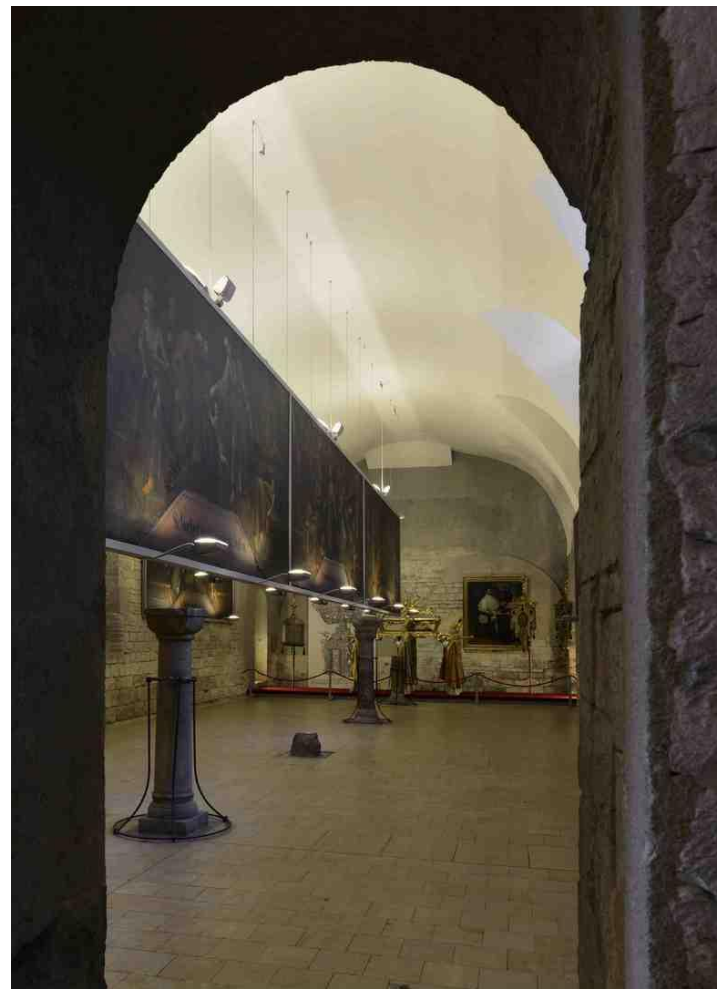
Kláštery Strahov, Plasy, Litomyšl, Doksany, Teplice

Juditin most, pojmenovaný
po druhé Vladislavově
manželce, Juditě Durynské



Zachovaný oblouk Juditina mostu

Strahov (premonstráti, zde Vladislav II. pohřben)



Plasy (cisterciáci)



Doksany (premonstrátky)



Teplice (benediktinky)



Soběslav II.

1173-1178

- Dosadil ho Fridrich Barbarossa, předtím 20 let vězněn na Přimdě.
- Soběslav nastoupil jen jako kníže.
- Nenašel prostředky k upevnění své vlády.
- 1178 sesazen Fridrichem Barbarossou.

Bedřich (Fridrich)

1178-1189

- 1178 se na český trůn vrátil Bedřich (Fridrich), který obdržel Čechy v léno od Fridricha I. Barbarossy. Také on nastoupil jen jako kníže.
- Soběslav se nechtěl vlády vzdát, boje do 1179.
- Bedřich neměl plnou podporu, odpůrcem zejména moravský vévoda Konrád Ota.
- 1182 Bedřich vyhnán z Čech, Konrád Ota dosazen na trůn.
- Bedřich se utekl k Barbarossovi s prosbou o pomoc.
- Barbarossa pozval Bedřicha i Konráda Otu do Řezna na sněm, kde mezi ně rozdělil vládu- Bedřichovi svěřil Čechy, Konrádu Otovi Moravu.

Bedřich (Fridrich)

1178-1189

- Usmíření jen krátkodobé.
- 1185 bitva u Loděnice, ve které zvítězil Bedřich.
- 1186 jednání ve Starém Kníně, na němž Konrád uznal svrchovanost pražského knížete. Na oplátku mu Bedřich po své smrti slíbil vládu.

Bedřich (Fridrich)

1178-1189

1182 pražským biskupem zvolen Jindřich Břetislav, bratranec knížete Bedřicha.

1187 stížnost biskupa Jindřicha Břetislava na říšském sněmu na útisk ze strany pražského knížete.

Následně byl pražský biskup prohlášen císařem za říšského knížete nezávislého na českém vládcu.

Tento konflikt přinesl další oslabení Bedřichovy moci.

Bedřich zemřel 1189, po něm nastoupil podle dohody Konrád Ota.

Konrád Ota

1189-1191

Čechy a Morava spojeny v jeden celek

Významná událost- 1189 kolokvium (pravidelné jednání české šlechty) v Sadské. Zde vyhlášena tzv. Statuta Konráda Oty.

Zákoník kodifikující zvykové právo zejména v oblasti trestní.

Významným paragrafem uznání dědičnost lén (nepřímo vedlo ke kolonizační činnosti 13. století).

Konrád Ota se aktivně se zapojil do říšské politiky.

Účastnil se na korunovační jízdě Jindřicha VI.

1191 zemřel na mor v Itálii při obléhání Neapole.

11. a 12. století v českých zemích

Po vzestupu Českého státu v 10. století, přinesl počátek 11. století krizi, která vedla až ke ztrátě vlády Přemyslovců. Krize však byla překonána za knížat Oldřicha a zejména Břetislava. Zatímco Břetislav byl ve své době jediným žijícím Přemyslovcem, následující období přineslo velký rozmach rodu, který vedl k bojům mezi Přemyslovci o trůn. Tyto boje vyplnily většinu 2. půle 11. a zejména celé 12. století. V množství rychle se střídajících vlád dosáhly většího významu jen některé. Nutno připomenout oba první krále Vratislava II. a Vladislava II., kteří pozvedli české knížectví na královskou úroveň, byť v obou případech královské tituly po jejich smrti neměly pokračování. Zásadní změnu pak mělo přinést 13. století, které zúročilo veškerý předešlý hospodářský vzestup i právní upevnění vnitřní správy země, které přetavilo i v úspěch politický.